

סיכום סקר ציפורים בשולית ה"באסה" בהרצליה

מאת - אסף מירוז

צילם: אייל ברטוב

תפר

1. כללי

בחודשים נובמבר 2005 עד מאי 2006 בוצע סקר ציפורים מדגמי בשלולית ה"באסה" בהרצלייה. מטרת הסקר ללמוד את הרכב חברת הציפורים בשטח (המיועד להפוך לפארק עירוני) ולהעריך את חשיבותו לשימור מגוון מיני העופות - בקנה המידה האזורי והארצי. במהלך הסקר נצפו 64 מיני עופות. 28 מהם הם מינים המאפיינים בתי גידול לחים, דוגמת ברווזים, אנפות וחופמאים. לאחר הצפת השטח במי גשמים, הוא הפך למוקד משיכה עבור עופות, ואלה נצפו בו במגוון גדול של מינים וכן בכמויות מרשימות. למרות שהשטח הנסקר הוא קטן יחסית, הוא מציע בית-גידול מעניין ועשיר לעופות והסיוור בו היא חוויית צפרות מרשימה המזכירה אתרים גדולים בהרבה דוגמת בריכות מעגן-מיכאל. אין ספק שבתקופת החורף זהו אחד האתרים המעניינים ביותר לצפרות במישור החוף שבין אשדוד לנתניה. מבין כ- 20 מינים מקננים, המין החשוב ביותר הוא התפר, שמקנן בבאסה בצפיפות גבוהה, והוא מין שנמצא במגמת נסיגה בכל החבל הים תיכוני של ישראל. מין מעניין נוסף שנצפה, הוא עיט הצפרדעים, המוגדר בסכנת הכחדה עולמית.

2. שיטות

התחום שנסרק מתוחם ממערב על ידי כביש נתיבי איילון, מצפון על ידי רחוב מנחם בגין, מדרום על ידי דרך שבעת הכוכבים וממזרח על ידי משתלה, רחוב ז'בוטינסקי וקניון שבעת הכוכבים.

במהלך התקופה הנ"ל נערכו בשטח הסקר שישה סיורים, מרביתם בשעות הבוקר המוקדמות, משעת הזריחה ועד כשעתיים-שלוש אחריה. כל סיור כלל הליכה מסביב לשטח הבאסה ועצירה בנקודות גבוהות לצורך סריקה באמצעות משקפת וטלסקופ, ולצורך האזנה לקולות הציפורים, המהווים עזר משמעותי לאיתור ציפורים ולזיהויין. מצלמה דיגיטאלית שימשה לתיעוד מראה השטח בעונות השונות וכן חלק מהעופות שנצפו (התמונות צולמו במצלמת Canon A95, דרך המשקפת או הטלסקופ).

3. תוצאות

במהלך הסקר נצפו כ- 1,200 ציפורים, המשתייכות ל- 64 מינים (רשימה מפורטת בטבלה בסוף המסמך). מהערכת סטטוס ניצול השטח של כל מין, עולה ש: 29 מיני עופות חורפים וחולפים בבאסה, 12 מינים חולפים בלבד, מין אחד מקייץ ו- 22 מינים יציבים באזור. כ- 20 מינים מנצלים את השטח לקינון.

28 מבין המינים שנצפו, הם כאלה האופייניים לבתי גידול לחים, והם הופיעו בבאסה רק לאחר הצפת השלולית במים (שהתרחשה השנה בסוף דצמבר ובתחילת ינואר). מרבית מינים אלה משתייכים לסדרות החסידאים (*Ciconiformes*), האווזאים (*Anseriformes*)

והחופמאים (*Chardriformes*). עד להצפת הבאסה במים, נצפו בה בעיקר מיני ציפורי שיר (*Passeriformes*), בכמות ובמגוון האופייניים לשולי עיר ולשדות בור עם צמחיה חד שנתית.

3. א. פירוט המינים

טבלן גמד בלבוש דגירה

Tachybaptus ruficollis טבלן גמדי

עוף מים הניזון בדגים, דו-חיים ופרוקי רגליים שהוא צד בצלילה מתחת למים. יציב וחורף מצוי במקווי מים בכל הארץ. הקן בנוי כרפסודה הצפה על המים. נצפה בבאסה בחודשים פברואר-אפריל, לפי השירה החזקה של הזכרים יתכן שהמין מקנן בבאסה.

אנפות ולבניות

שבעה מיני אנפה נצפו בבאסה – לבנית גדולה, לבנית קטנה, אנפה אפורה, אנפה ארגמנית, אנפת לילה, אנפית סוף ואנפית בקר. לבד מאנפית בקר, שנצפתה בשטח עשבוני ובשדה החרוש שצפונית לשלולית, כל יתר המינים שהו בשולי גוף המים עצמו, במים רדודים ובסבך הצומח שבמים.

Egretta alba לבנית גדולה

מין של אנפה גדולה ומרשימה, בעבר ניצודה בשל נוצות העורף הארוכות. חורפת וחולפת שכיחה למדי בצפון הארץ ובמרכזה. פרט אחד נצפה בבאסה בפברואר – אפריל, שהה בעיקר בחלק רדוד של השלולית בקצה הצפוני של השטח.

Egretta garzetta לבנית קטנה

אנפה קטנה ולבנה, דומה לאנפית בקר, אך אופיינית יותר לנופי מים. חורפת וחולפת שכיחה בכל הארץ, מקננת במושבות בצפון. פרטים בודדים נצפו בבאסה במהלך נדידת האביב, בחודשים מרץ-אפריל.

אנפה אפורה *Ardea cinerea*

חורפת וחולפת שכיחה בכל הארץ, בעבר גם קיננה בעמק החולה. פרטים בודדים נצפו בבאסה בחודשים דצמבר-אפריל.

אנפה ארגמנית *Ardea pupurea*

אנפה גדולה וצבעונית, דומה לאנפה אפורה אך גווניה ארגמניים. אחד המינים המרשימים ביותר שנצפו בסקר. חולפת ומקייצת לא שכיחה בצפון הארץ ובמרכזה. שני פרטים נצפו בבאסה באפריל, בתקופת נדידת האביב.

אנפת לילה *Nycticorax nycticorax*

אנפה בגודל בינוני הפעילה בעיקר בלילה. צבעיה אפורים וכיפתה שחורה. חורפת ויציבה נפוצה בצפון הארץ ובמרכזה, מקננת במושבות ביחד עם אנפות אחרות. להקה של 14 פרטים, ככה"נ נודדים, נצפתה בבאסה באפריל.

אנפית בקר *Bubulcus ibis*

אנפה קטנה יחסית ולבנה המאכלסת כרי מרעה ושדות בור, לעיתים מלווה עדרי

אנפיות בקר

צאן ובקר או טרקטור חורש. אוכלת-כל. בעשורים האחרונים התפשטה מאוד בארץ ובעולם. התחילה לקנן בארץ בשנות ה-1950 והיום היא מקננת נפוצה ומתפשטת בהדרגה דרומה. בדומה לעורב אפור, יש המגדירים אותה "מין מתפרץ" המתרבה בעקבות שינויים ידי-אדם. מספר פרטים נצפו בבאסה באפריל-מאי, יתכן שמגיעים ממושבת קינון סמוכה (הקרובה ביותר שאני מכיר היא בפארק הירקון, אולם יתכן שיש נוספות).

מגלן חום

אנפית סוף *Ardeola*

ralloides

אנפה קטנה וחומה עם כנפיים לבנות צחות.

חולפת שכיחה למדיי ברוב חלקי הארץ ומקננת נדירה למדיי בצפון. מספר פרטים נצפו בבאסה במרץ-אפריל, ככה"נ נחתו בשטח למנוחה אגב נדידה.

מגלן חום *Plegadis falcinellus*

מין של חסידה קטנה יחסית וחומה. ניזון בדגים, דו-חיים וחסרי חוליות שהוא מסנן מהמים ומהבוץ. חולף וחורף שכיח בכל הארץ ובשנים האחרונות התפשט גם כמקנן. בבאסה נצפה במספרים יפים (עד 24 פרטים) בחודשים פברואר-אפריל.

יאורית מצרית *Alopochen aegyptiacus*

יאורית עם אפרוחים

אווז גדול וצבעוני ממוצא אפריקאי. נפוץ בגני חיות ובפינות חי ופרטים שברחו משבי מתרבים בשנים האחרונות במקווי מים ברחבי הארץ. מוגדר לכן כמין פולש. זוג נצפה לראשונה בבאסה בחודש פברואר. בחודש מאי נצפה הזוג מלווה בארבעה אפרוחים בני כחודש ימים. בתצפית שבוצעה באפריל לא נצפו יאוריות כלל, יתכן בגלל שהיו עסוקות בדגירה. זהו עוף המים היחיד שדגירתו בתחום הסקר הוכחה בוודאות.

ברווזים מסננים *Anas sp.*

קבוצת עופות מים השוחים על פני המים ומסננים מתוכם מזון באמצעות מקורם השטוח והמשונן. הנקבות צבועות בצבעי הסוואה חומים-אפורים ואילו הזכרים צבעוניים ואינם משתתפים בגידול הצאצאים. בבאסה נצפו חמישה מינים, מהם – ברכיה, מרית ושרשיר, שהם הברווזים השכיחים ביותר בארץ, וכן קרקיר וחד-זנב, הנפוצים פחות.

ברכיות (זכרים)

ברכיה *Anas platyrhynchos*

ברווז מסנן "קלאסי", אבי ברווז הבית. הנקבה חומה ולזכר ראש ירוק מבריק. חורף וחולף נפוץ בכל הארץ וגם מקנן מצוי למדיי, בתהליך התפשטות. מאכלס בריכות ושולי אגמים וגם שדות לחים ושדות מעובדים. נצפה בבאסה מדצמבר עד מאי, עם שיא של 50 פרטים

ברווז חד-זנב (זכר)

בפברואר. התצפית בשלוש נקבות במאי מרמזת על אפשרות שהמין מקנן בשטח הבאסה.

ברוז חד זנב Anas acuta

ברוז עדין ויפה עם צוואר ארוך וזנב ארוך ומחודד. אופייני למקווי מים קטנים ורדודים. חורף וחולף במספרים קטנים בכל הארץ. 12 פרטים נצפו בחודש פברואר.

מרית

Anas

יחסית ומגושם,
קצר ומקור רחב
כף. לזכר חזה
שחור מבריק.
וחולף נפוץ
הארץ

clypeata

ברוז גדול
עם צוואר
בצורת
לבן וראש
חורף
בצפון

ובמרכזה. מספר גדול של פרטים (עד 140) נצפו בבאסה בחודשים פברואר-מרץ.

מריות (במרכז) ושרשירים

שרשיר מצוי Anas crecca

ברוז קטן ויפה. חורף שכיח בכל הארץ. עשרות פרטים שהו בבאסה בפברואר-מרץ. זהו מספר סביר ואף קטן יחסית למוכר משלוליות אחרות.

קרקר Anas querquedula

ברוז קטן ועדין, דומה לשרשיר. חולף שכיח בכל הארץ ומקנן נדיר ביותר. נצפה במספרים קטנים במרץ-אפריל.

עיט צפרדעים Aquila clanga

דורס גדול וכהה המאפיין בתי גידול לחים. מוגדר כמין בסכנת הכחדה עולמית (VU). כ- 150 פרטים חורפים בצפון הארץ ובמרכזה, בעבר יתכן וגם קינן. פרט אחד נצפה במעוף נמוך מעל הבאסה בחודש פברואר. פרט זה חורף ככל הנראה בשדות בני-ציון וחרוצים שמצפון להרצלייה (שם מוכרת חריפה של עיטי צפרדעים) ויתכן שהוא הגיע לאזור במהלך שוטטות ציד.

עיט צפרדעים

Circus aeruginosus זרון סוף

דורס בגודל בינוני הניזון במכרסמים וביפורים. חורף שכיח בבתי גידול לחים בכל הארץ, בעבר גם קינן. נקבה בודדת נצפתה בחודשים פברואר-אפריל, כשהיא צדה בשטח השלולית ועומדת בתוך הסבך.

זרון סוף

Falco tinnunculus בז מצוי

דורס קטן וזריז הצד מכרסמים, זוחלים וחרקים, עליהם הוא עט מעמדת תצפית או ממעוף רפרוף. שכיח בכל רחבי הארץ, מקנן על מדפי סלע בקירות טבעיים או על בניינים. זוג עד שניים נצפו בשטח הבאסה. הבזים מנצלים את עצי האיכליפטוס והשיטה המכחילה וכן את עמודי התאורה והחשמל שסביב הבאסה לעמידה ולתצפית. נראה שעמדות התצפית הללו, שהן מלאכותיות, מאפשרות לבזים לשהות יותר זמן בבית גידול שבמקורו היה שטוח, וכך גדל לחץ הציד שלהם על בית הגידול.

Buteo buteo עקב חורף

דורס בינוני הניזון בעיקר ממכרסמים שהוא צד מעמדת תצפית נמוכה. חורף שכיח בצפון הארץ ובמרכזה ובשנים האחרונות גם מקנן בגליל ובגולן, במגמת התפשטות. פרט בודד נצפה בחודש פברואר כשהוא עף מעל לבאסה ונוחת על עצי האיכליפטוס שממזרח לה.

Himantopus himantopus תמירון

חופמאי גדול וארך-רגליים, כנפיו שחורות וגופו לבן. חורף וחולף שכיח בכל הארץ וגם מקנן נדיר למדי בצפון. 4-8 פרטים נצפו בבאסה במרץ-אפריל.

שלוש קיוויות מצויצות, וברקע מריות

קיווית מצויצת *Vanellus vanellus*

חופמאי גדול ויפה בגווני חום, לבן ושחור, דומה לסיקסק. חורפת מצויה בשדות לחים בצפון הארץ ובמרכזה. 6 פרטים נצפו בבאסה בפברואר.

סיקסק *Vanellus spinosus*

חופמאי גדול המקנן בשולי שדות חקלאיים ובגנים. יציב מצוי ביותר בכל הארץ. 5 – 6 פרטים נצפו בחודשים פברואר – מאי. ככל הנראה מקנן בשטח הבאסה.

סיקסק

ביצניות *Tringa sp.*

חופמאים גדולים יחסית המאכלסים גדות רדודות של מקווי מים מתוקים. במהלך הסקר נצפו ארבעה מיני ביצניות: מנומרת, שחורת-כנף, לבנת-כנף ואדומת-רגל. מינים אלה הם חורפים שכיחים למדי בצפון הארץ ובמרכזה. הרכב המינים שנצפו ומספריהם אופייניים למקווה מים בסדר-גודל של הבאסה.

ביצנית שחורת כנף

חופמי גדות *Charadrius dubius*

חופמי קטן ועדין. חורף וחולף שכיח למדי בכל הארץ. 6 פרטים נצפו במרץ.

Gallinago gallinago חרטומית ביצות

חופמאי גדול וארך מקור, בעל צבעי הסוואה מעולים. חורפת וחולפת שכיחה בכל הארץ. 2 פרטים נצפו בסקר בחודש פברואר.

Larus ridibundus שחף אגמים

חופמי גדול

שחפי אגמים

שחף קטן יחסית בצבעי לבן ואפור בהיר. חורף שכיח בצפון הארץ ובמרכזה. 110 פרטים נצפו בבאסה בפברואר. שחפי האגמים החורפים לנים במרכז בעומק הים, ובמשך היום עפים ליבשה ומשוטטים על פני שטחים גדולים בחיפוש אחר מזון. במהלך השוטטות הזו הם מגיעים גם לשלוליות חורף דוגמת הבאסה.

Streptopelia decaocto תור צווארון

מין של יונה בגודל בינוני, צבעו אפור ולצווארו קולר שחור. יציב שכיח מאוד בכל הארץ. מספר פרטים נצפו בבאסה והם ככל הנראה מקננים על העצים והשיחים שמסביב לה.

Streptopelia תור מצוי

turtur

קטן מעט מתור הצווארון, ולכנפיו צבע חום מנוקד בשחור. מקייץ שכיח למדי בצפון הארץ ובמרכזה, במגמת התמעטות (במערב אירופה הוכרז כמין בסכנת הכחדה). מקנן בעצים ובשיחים גבוהים בשטחי חורש ובתה וכן בתחומי ערים. 6 – 8 פרטים נצפו באפריל – מאי והם ככל הנראה מקננים בצמחיה הגבוהה שמסביב לבאסה.

צוצלת *Streptoplia senegalensis*

יונה קטנה יחסית בגווי אפור. נפוצה ביותר בכל רחבי הארץ. זהו מין פולש שהתאזרח בארץ במהלך המאה ה-19, מקננת בתחומי ערים. 2 – 4 פרטים נצפו בסקר.

דררה *Psittacula krameri*

מין תוכי פליט-תרבות שמוצאו ממזרח אסיה. התרבה מאוד בעשור האחרון, בעיקר במרכז הארץ.

2 – 10 פרטים נצפו בסקר, יתכן ומקנן על האיקליפטוסים שממזרח לבאסה.

עפרוני מצויץ *Galerida cristata*

ציפור שיר בגודל בינוני, צבעו הכללי חום-אפור ולראשו ציצית קטנה. מקנן בבתי גידול חשופים, שדות בור ושולי שדות חקלאיים. יציב מצוי למדי, בכל רחבי הארץ. במישור החוף נמצא במגמת התמעטות עקב צמצום שדות הבור. 2 – 6 פרטים נצפו במהלך הסקר, ככל הנראה מקנן בשטח הבאסה.

זרעית השדה *Alauda arvensis*

מין של עפרוני בגודל בינוני, חורף וחולף שכיח בכל הארץ. שלושה פרטים נצפו בנובמבר אגב נדידה דרומה.

סנונית רפתות *Hirundo rustica*

סנונית קטנה, צבעונית וארוכת זנב. חולפת, חורפת ומקננת מצויה בצפון הארץ ובמרכזה. 4 - 50 פרטים נצפו בציד מעל השטח. שטח הבאסה אינו מתאים לקינון סנוניות, אך עשויה להיות לו חשיבות עבורן לצרכי שחור מזון אגב נדידה וחריפה או כשהן מקננות בישובים הסמוכים.

פיפיון מים, פיפיון אדום-גרון, פיפיון שדות, פיפיון עצים *Anthus sp.*

הפיפיונים הם מינים של ציפורי שיר, קרובים לנחליאלים וניזונים בחרקים. ארבעת המינים שנצפו הם חורפים וחולפים שכיחים. המספרים שנצפו (2-12 פרטים מכל מין), הם סבירים בהתחשב בגודל השטח.

נחליאלי לבן, נחליאלי זנבתן *Motacilla sp.*

שני מינים של נחליאלי, שניהם חולפים וחורפים שכיחים. נצפו בצפיפות גבוהה יחסית בשטח הבאסה

(10-2 פרטים).

בולבול *pycnonotus barbatus*

ציפור שיר בגודל בינוני, צבעו אפור עם ראש שחור ותת-שת צהוב. יציב שכיח בכל הארץ. 3 – 10 פרטים נצפו בסקר, ככל הנראה מקנן בצמחיה הגבוהה שממזרח לשלולית.

אדום חזה *Erithacus rubecula*

ציפור שיר קטנה עם חזה אדום. חורף שכיח בכל הארץ. בחודשים נובמבר-דצמבר נצפו 1 – 3 פרטים.

כחול חזה *Luscinia svecica*

ציפור שיר קטנה עם חזה כחול, נוהג לעמוד על הקרקע עם זנב זקור מעלה. חורף וחולף שכיח. בנובמבר נצפו 4 פרטים.

דוחל שחור-גרון *Saxicola torquata*

ציפור שיר קטנה וצבעונית הניזונה בחרקים. אחת מציפורי השיר היחידות הנוהגות ליצור זוגות ולהחזיק טריטוריה גם במעונות החורף. חורף וחולף שכיח בכל הארץ. 4 – 15 פרטים נצפו בנובמבר-פברואר. בנובמבר נצפה מספר הפרטים הגבוה, והוא קשור ככל הנראה לגל של נדידה אינטנסיבית. בהמשך החורף חרפו בבאסה שני זוגות.

סלעית אירופית *Oenanthe*

oenanthe

ציפור שיר קטנה הניזונה בחרקים. חולפת שכיחה בכל הארץ ומקננת בחרמון. פרט אחד נצפה במרץ, אגב נדידת האביב.

קיכלי רונן *Turdus philomelos*

ציפור שיר גדולה בצבעי חום-לבן. חולף וחורף שכיח למדי בכל הארץ. 1 – 2 פרטים נצפו בנובמבר-פברואר.

שחרור *Turdus merula*

ציפור שיר גדולה בצבעי שחור וחום. יציב מצוי בכל הארץ. פרט אחד עד שניים נצפו בסקר, ככל הנראה מקנן בצמחיה הגדולה שממזרח לבאסה.

פשוש *Prinia gracilis*

סבכי קטן ועדין. זהו אחד המינים הקטנים בארץ. יציב שכיח בצפון הארץ ובמרכזה. מקנן בשדות בור, שולי שדות חקלאיים ובתחומי ישובים. מקנן בבאסה בצפיפות גבוהה יחסית, נצפו 6 – 15 פרטים.

תפר *Cisticola juncidis*

זהו מין של סבכי הקרוב לפשוש. יציב שכיח למדי בחבל הים תיכוני, אך במגמת התמעטות מהירה במישור החוף. במהלך הסקר נצפו 2 – 5 זכרים בשירה, כך שמספר הזוגות המקננים בבאסה עומד ככל הנראה על 4 – 5. מספר זה הוא גבוה יחסית, באזור שבו תפוצת התפר מקוטעת מאוד. למעשה זהו המין החשוב ביותר (ברמה בארצית) שנצפה במהלך הסקר.

קנית פסים *Acrocephalus schoenobaenus*

סבכי קטן המקנן בסבך קנים. חולפת שכיחה בכל הארץ. 3 פרטים נצפו באפריל, במהלך נדידת האביב.

עלוית חורף *Phylloscopus collybita*

סבכי קטן מאוד בגווי אפור. חורפת וחולפת שכיחה בכל הארץ. נצפו 4 – 25 פרטים בנובמבר-דצמבר. מספר הפרטים הגבוה יותר נצפה בנובמבר, זהו מספר גבוה יחסית למין שאינו מתלהק וכנראה שמדובר היה בגל נדידה.

ירגזי מצוי *Parus major*

ציפור שיר קטנה וצבעונית, אוכלת כל. יציב שכיח בכל הארץ, מקנן בגינות ובשטחים חקלאיים. 2 – 10 פרטים נצפו בסקר, כולל שתי משפחות עם גוזלים בחלק במזרחי של הבאסה.

צופית *Nectarinia osea*

ציפור שיר קטנה ועדינה עם מקור ארוך וכפוף המותאם למציצת צוף מפרחים. הזכר בגווי שחור מבריק והנקבה אפורה. יציב שכיח בכל הארץ, במגמת עלייה עקב התפשטות צמחיית נוי. זוג פרטים נצפה במהלך הסקר.

עורב אפור *Corvus corone*

ציפור שיר גדולה ואוכלת כל. יציב שכיח מאוד בכל הארץ ובמגמת התפשטות דרומה בעקבות התיישבות אדם. העורבים הם אוכלי-כל ומהווים איום עבור כל בעלי החיים שבשטח, דוגמת זוחלים ודוחיים וכן ציפורים דוגרות-קרקע, כגון עפרוני מצויץ. 8 – 30 פרטים נצפו במהלך הסקר.

דרור בית *Passer domesticus*

ציפור שיר קטנה הניזונה בזרעים. יציב שכיח בכל הארץ בתחומי ישובים. 5 – 20 פרטים נצפו בסקר.

דרור ספרדי *Passer hispaniolensis*

דומה לדרור הבית אך חזהו של הזכר מנוקד בשחור. חולף וחורף שכיח בכל הארץ, וגם יציב ומקנן במספרים קטנים בצפון הארץ. בנובמבר נצפו 12 פרטים במעוף נדידה דרומה.

פרוש מצוי *Fringilla coelebs*

ציפור שיר קטנה הניזונה בזרעים. חולף וחורף שכיח ביותר בכל הארץ. 5 – 50 פרטים נצפו בסקר.

חוחית *Carduelis carduelis*

ציפור שיר קטנה וצבעונית ממשפחת הפרושיים. ניזונה מזרעים. יציב מצוי בכל הארץ, במגמת ירידה.

4 – 8 פרטים נצפו בבאסה, ככל הנראה מקנן בסבך הצמחייה שממזרח לשלולית.

ירקון *Carduelis chloris*

ציפור שיר קטנה וירוקה ממשפחת הפרושיים. יציב וחורף מצוי בכל הארץ. 2 – 12 פרטים נצפו בסקר.

חורפי *Carduelis spinus*

מין של פרוש הקרוב לחוחית. חורף מצוי למדי בצפון הארץ ובמרכזה. פרט אחד נצפה בנובמבר.

מאינה מצויה *Acridotheres tristis*

מין פולש פליט-תרבות שהתרבה מאוד במרכז הארץ בעשור האחרון. 2 – 6 פרטים נצפו בסקר, ככל הנראה מקנן על עמודי תאורה וחשמל באזור הבאסה.

3. דיון וסיכום

בסך-הכל נצפו בשטח הבאסה 64 מיני עופות. כמחצית המינים שייכים לסדרת ציפורי-שיר (30 מינים), והיתר שייכים לחופמאים (10 מינים), אווזאים (6 מינים), חסידאים (8 מינים), דורסי-יום (4 מינים), יונאים (4 מינים), וכן תוכאים (מין אחד) וטבלנאים (מין אחד).

לפני הצפת השלולית במים היה השטח עני יחסית בעופות ונצפו בו בעיקר ציפורי שיר במגוון ובכמויות קטנות. לאחר הצפת השלולית במים היא אוכלסה במהירות על ידי עופות מים רבים וכן על ידי שלושה מיני עופות דורסים בינוניים וגדולים שנמשכו בעקבותיהם למקום. מגוון מיני העופות שנצפו בסקר הוא גדול ו"לא היה מבייש" אתרים גדולים יותר דוגמת בריכות דגים. המגוון והכמויות הם מפתיעים במיוחד בהתחשב בגודלו הקטן של השטח המוצף, בקרבתו לכבישים ולעיר, ובניתוק שלו משטחים טבעיים. באופן זה הוא מהווה מעיין "אי" טבעי במרכז שטח עירוני בנוי.

המין הבעייתי והרגיש ביותר שנמצא מקנן בשטח הבאסה, הוא התפר, שנמצא בנסיגה מתמדת בכל החבל הים-תיכוני. להערכתו, השטח הוא גבולי מאוד מבחינת גודלו להחזיק קינון של תפרים, וכל צמצום של שטח הבור הפתוח עשוי לגרום להיעלמותם ממנו.

דבר זה נכון גם לגבי מינים רבים אחרים שנצפו ובאופן כללי לגבי תפקודה של הבאסה כאתר חריפה לעופות מים. בהקשר של הפיכת האתר לפארק עירוני, הבאסה היא כיום אתר צפרות מגוון ומעניין וניתן לרכז סביבה פעילויות חינוכיות רבות, אך כל צמצום של השטח הטבעי עלול לפגוע במגוון המינים באופן דרמטי. לא ידוע לנו מהו "גודל הסף" של השלולית שמתחתיו היא כבר לא תמשוך עופות מים.

מבחינה ממשקית השטח נפגע מאוד מכיוון דרום על ידי פיתוח ובנייה וממזרח על ידי שפיכת אשפה ופסולת בניין, שהרסה למעשה חלק גדול של אגן ההיקוות וזיהמה אותו.

יצוין שפעולות ממשקיות כנגד יתושים,

דוגמת אלה שמבוצעות בשלוליות סמוכות בשטח הרצלייה, עשויות לפגוע קשה באוכלוסיה
העשירה יחסית של המינים אוכלי החרקים, דוגמת התפר.

נספח: רשימת המינים

שם המין	5.11.05	11.12.05	12.2.06	24.3.06	21.4.06	25.5.06	הערכת בשטח	סטטוס	המין
טבלן גמדי			4	1	6		חורף, יתכן מקנן		
לבנית גדולה			1	1	1		חורף וחולף		
לבנית קטנה				3	5		חורף וחולף		
אנפה אפורה	2		1	5	1		חורף וחולף		
אנפה ארגמנית					2		חורף וחולף		
אנפת לילה					14		חולף		
אנפית בקר					6	16	יציב, מקנן באזור		
אנפית סוף מגלן חום				1	8		חולף		
יאורית מצרית			14	24	4	3	אוכלוסיה יציבה באזור, חורף וחולף	מקננת	
ברכה	2		50	32	5	3	יציב, חורף וחולף		
ברווז חד זנב			2	1		2 (+4)	יציב, מין פולש		
מרית			140	45			יציב, חורף וחולף		
שרשיר מצוי			75	12			חורף וחולף		
קרקיר				6	5		חורף וחולף		
עיט									
צפרדעים			1				חורף וחולף		
זרון סוף עקב			1	1	1		חורף וחולף		
חורף			1				חורף וחולף		
בז מצוי	4	2	2		2	2	יציב		
תמירון				4	8		חורף וחולף		
קיווית									
מצוייצת			6				חורף		
סיקסק			5	5	6	6	יציב		
ביצנית מנומרת			1	4	1		חורף וחולף		
ביצנית שחורת			1	5			חורף וחולף		
כנף ביצנית				6			חורף וחולף		
לבנת כנף			3	6			חורף וחולף		
ביצנית אדומת רגל				1			חולף		
חופמי גדות				6			חורף וחולף		

חורף וחולף				2			חרטומית ביצות
חורף				110			שחף אגמים
יציב	4	4	2		1		תור צווארון
מקייץ	8	6					תור מצוי
יציב	3	4	4			2	צוצלת
יציב		2			2	10	דררה
יציב	2	4	2			6	עפרוני מצויץ
חורף וחולף						3	זרעית
יציב, חורף וחולף	4	12	20	22		50	סנונית רפתות
חולף						8	פיפיון מים
חורף וחולף			2			12	פיפיון שדות
חולף						2	פיפיון אדום- גרון
חולף		4					פיפיון עצים
חורף וחולף			8	2	3	10	נחליאלי לבן
חולף						2	נחליאלי זנבתן
יציב	5	6	4	3	5	10	בולבול
חורף					3	1	אדום חזה
חולף						4	כחול חזה
חורף				4	4	15	דוחל שחור- גרון
חולף			1				סלעית אירופית
חורף וחולף				1		2	קיכלי רונן
יציב	2	1			2	1	שחרור
יציב	15	10	8	6	10	15	פשוש
יציב	5	3	3		2	4	תפר
חולף		3					קנית פסים
חורף וחולף					4	25	עלווית חורף
יציב	10	8	2	5	8	10	ירגזי מצוי
יציב	2	2	2			2	צופית
יציב	10	12	10	15	8	30	עורב אפור
יציב	20	15	5	6	5	20	דרור בית
חולף						12	דרור ספרדי
חורף וחולף				20	50	5	פרוש מצוי
יציב	4	6	4		4	8	חוחית

ירקון							10	ירקון
חורפי	6	12	4	2			1	חורפי
מאינה								מאינה
מצויה	4	2				6	2	מצויה